

WROCŁAWSKY STRAŻNICY PRAW KONSUMENTÓW

marzec 2024

Gabriela Rzepka

Troska o środowisko a zmiana trendów konsumenckich

*Troska o środowisko naturalne w bezprecedensowy sposób weszła do współczesnej debaty publicznej, zwłaszcza w zachodniej hemisferze. Obecnie coraz częściej na sklepowych półkach możemy znaleźć produkty oznaczone jako "ekologiczne", "bio" lub w opakowaniach pochodzących z recyklingu. Współczesne media, zwłaszcza społecznościowe pełnią nieprzecenioną rolę w promowaniu "życia w zgodzie z naturą", choć nie zawsze wiadomo, co kryje się za tym sformułowaniem i czy w ogóle niesie ono za sobą jakąś wartość, czy jest jedynie kolejnym sloganem reklamowym, wpisującym się w obecnie panujący trend na bycie **eco-friendly**. W tym artykule przeczytaj Państwo nieco na temat zmian zachodzących w wyborach konsumentów, motywowanych szeroko rozumianą troską o środowisko naturalne.*

Ograniczenia natury prawnej

Na początku należy jednak zaznaczyć, że chociaż konsumenci obecnie posiadają bardzo szeroki wachlarz produktów do wyboru z każdej kategorii, istnieją ograniczenia natury prawnej, wprowadzane na przykład przez Unię Europejską, by wspomagać bardziej ekologiczne wybory.

Przykładem takiego ograniczenia jest unijna, tak zwana "rezolucja plastikowa", która weszła w życie 3 lipca 2021 roku na podstawie dyrektywy The single-use plastics. Od tego czasu na terenie całej UE obowiązuje zakaz produkcji i handlu nowymi plastikowymi sztuczkami, kubkami, patyczkami higienicznymi, uchwyty do balonów czy innymi jednorazowymi produktami¹. Od przyjęcia dyrektywy w 2018 roku producenci jednorazowych produktów oraz sprzedawcy z nich korzystający, zdołali się dostosować: obecnie rynek oferuje nam szeroki wybór sztuczków czy jednorazowych opakowań z drewna, bambusa czy otrębów. Słomki do serwowanych napojów wykonane są z papieru lub z metalu (wielorazowe, podlegające myciu i dezynfekcji), plastikowe reklamówki do pakowania zakupów muszą być przeznaczone do wielokrotnego użytku, a tak zwane reklamówki "zrywki" nieprzeznaczone do pakowania produktów sypkich lub owoców i warzyw, podlegają opłacie naliczanej przy kasie.

WROCŁAWSKY STRAŻNICY PRAW KONSUMENTÓW

Troska o środowisko a zmiana trendów konsumenckich

Unijne zmiany przepisów

W ostatnim czasie Unia przyczyniła się również do znacznej zmiany w branży elektronicznej. Do końca 2024 roku na unijny rynek będą mogły być produkowane jedynie telefony, smartfony, aparaty fotograficzne, słuchawki bezprzewodowe, konsole do gier czy tablety, które będą wyposażone w port ładowania USB typu C. Oznacza to, że posiadając jedną ładowarkę będziemy w stanie naładować wiele urządzeń. Nie będzie także konieczności wymiany ładowarki wraz z wymianą urządzenia. Dyrektywa wydana 29 czerwca 2022 roku w tej sprawie przewiduje także, że każdy nowosprzedany produkt będzie musiał posiadać oznaczenie, czy urządzenie ma swoją ładowarkę w opakowaniu i jakiej jest ona wydajności.

Konsument będzie mógł zdecydować, czy chce kupić urządzenie z ładowarką czy nie. **Celem nowych przepisów** jest podniesienie komfortu korzystania z urządzeń elektronicznych oraz zmniejszenie liczby elektrośmieci. Na termin późniejszy o 40 miesięcy od wejścia w życie dyrektywy dotyczącej małych urządzeń, ten sam rodzaj wytycznych dotyczyć zacznie również laptopów. Jednomyślność w Radzie Unii Europejskiej podczas przyjęcia dyrektywy daje podstawy, by twierdzić, że jest to krok pożądaný przez konsumentów państw członkowskich Unii.

Zrównoważona moda

Zmiany ukierunkowane na bardziej zrównoważone użytkowanie produktów dostępnych na rynku nie są jednak jedynie zmianami wymuszonymi przepisami. Świetnie obrazuje to obecnie panująca moda na ubrania z drugiej ręki. Według badań LESS GROUP przytaczanych przez społeczność.ing.pl **69% Polaków robi zakupy w lumpeksach**, z czego aż 83% to osoby przed 25 rokiem życia.

Czynniki najbardziej przyciągające konsumentów do sklepów z odzieżą z drugiego obiegu:

- cena (69%),
- jakość towaru (63%),
- **wymiar ekologiczny (54%).**

Wszystkie te czynniki powiązane są poniekąd z aspektem środowiskowym. Rosnąca świadomość społeczeństwa w zakresie tego, w jaki sposób produkowane są ich ubrania: z jakich surowców powstają; czy są naturalne czy sztuczne, w jakim państwie odbyła się produkcja i czy państwo to uważane jest za posiadające wysokie standardy w etyce pracy przy jednoczesnym zachowaniu stosunkowo niewysokiej ceny, często sprowadza się właśnie do wybierania odzieży używanej.

WROCŁAWSKY STRAŻNICY PRAW KONSUMENTÓW

Troska o środowisko a zmiana trendów konsumenckich

Drugi obieg dla odzieży używanej i akcesoriów zapewnia także internet. Obecnie popularne są serwisy, w których można sprzedawać i kupować produkty z drugiej ręki bez konieczności fiskalizacji transakcji. Obecnie, największym zainteresowaniem cieszy się portal Vinted, który we wrześniu 2022 roku miał zarejestrowanych 6.5 miliona użytkowników.

Decyzje zakupowe a nierówności w społeczeństwie

Zainteresowanie zrównoważoną konsumpcją ma swoje ograniczenia, przede wszystkim ekonomiczne. W przypadku gospodarstw domowych, w których całkowity dochód wystarcza jedynie za zaspokojenie podstawowych potrzeb domowników, kierowanie się względami środowiskowymi nie jest często spotykane. Timothee Parriquem z Uniwersytetu Clermont Auvergne i Uniwersytetu Sztokholmskiego uważa, że radzenie sobie z kryzysem klimatycznym powinno być skorelowane z wyrównywaniem nierówności w społeczeństwie². Również dane zaprezentowane przez Piotra Kułyka i Marlenę Małachowską z Uniwersytetu Zielonogórskiego wykazały, że większe zainteresowanie ekologicznymi produktami jest wśród osób o wyższym statusie materialnym. Ponadto, decyzję o zakupie produktów ekologicznych podejmowały przede wszystkim osoby z miast (38%, ze wsi - 22%) i o wyższym wykształceniu.

Troska o środowisko naturalne stanowiła 51% odpowiedzi wśród badania motywacji konsumentów przy wyborze produktów ekologicznych. Dla porównania, najliczniejsze wskazania dotyczyły jakości produktu, jako kluczową zmienną decydującą o wyborze konkretnego towaru (98.7%). Wypadkową powyższych danych zawrzeć można więc w stwierdzeniu, że współczesny konsument szuka jak najlepszej jakości produktów spośród tych, na które jest w stanie sobie pozwolić. Wzrost wartości środowiskowej ich wytworzenia stanowi natomiast istotny, lecz wciąż nie decydujący czynnik, którym konsument kierować się będzie przy wyborze produktu. Choć samo badanie dotyczyło przede wszystkim ekologicznej żywności, zależność tę można zastosować także w analizie innych towarów oferowanych na rynku. Przykładem są tutaj, wspomniane już sklepy z odzieżą używaną, które coraz częściej konkurują ze sklepami z nowymi ubraniami już nie tylko pod względem ceny, ale też jakości oferowanej odzieży.

WROCŁAWSKY STRAŻNICY PRAW KONSUMENTÓW

Troska o środowisko a zmiana trendów konsumenckich

Vintage'owy rebranding

Współczesna moda na wszystko, co jest "vintage" przenika kolejne gałęzie handlu, w znacznym stopniu oddziałując również na przemysł. Dotyczy to również branży meblarskiej i wykończeń wnętrz. W Polsce od pewnego czasu zaobserwować można na przykład rosnące zainteresowanie restaurowaniem mebli i dodatków z okresu PRL, osiągających niekiedy – jak na przykład kolorowe szkło z tego okresu – zawrotne ceny.

Nowe meble, których design ma przypominać ten z połowy poprzedniego stulecia zasilają więc salony meblarskie. Jednak autentyczne egzemplarze, które dzięki panującej modzie przeszły rebranding ze "starych" na "vintage" znaleźć można najczęściej na strychach, wyrzucone obok śmietnika lub na coraz popularniejszych szrotach, na które nierzadko trafiają wyrzucone meble. Można sobie nawet zadać pytanie, skąd wzięła się ta moda na rzeczy, których jeszcze do niedawna bardzo chętnie Polacy pozbywali się ze swoich domów jako symbol prząsności i pamiątka po niewesołych czasach? Na to pytanie odpowiedzi jest kilka.

Przede wszystkim kupowanie renowacja mebli z drugiego wpisuje się w panujący trend recyklingu produktów, które się do tego nadają. Konsumenci doceniają jednak meble z epoki PRL'u również za ich jakość – pomimo powszechnego deficytu surowców kojarzonego z tym okresem, meble tworzone były z naturalnych surowców, takich jak drewno czy rattan, a więc bardziej przyjaznych środowisku. Dodatkowo wiele z nich produkowane było w Polsce – najbardziej znaną fabryką mebli była ta w Świebodzicach na Dolnym Śląsku. Czynniki rodzimej produkcji jest obecnie również coraz bardziej istotny wśród świadomych konsumentów.

Dodatkowo, meble z epoki komunizmu posiadały, wedle obecnie panujących wyznaczników trendów, bardzo oryginalny, oraz przede wszystkim bardzo praktyczny design, który pozwalał na pomieszczenie stosunkowo dużej ilości rzeczy w niewielkiej przestrzeni. Wyjątkową praktycznością chwali się obecnie na przykład szwedzka IKEA, jednak porównując surowce używane do wykonania mebli oraz ich wytrzymałość, PRL-owskie wypadają po prostu lepiej. W połączeniu z bardzo szerokimi możliwościami taniej, domowej renowacji, stare meble wpisują się w trend recyklingu przedmiotów użytkowych.

WROCŁAWSKY STRAŻNICY PRAW KONSUMENTÓW

Troska o środowisko a zmiana trendów konsumenckich

Podsumowanie

Troska o środowisko naturalne w aspekcie konsumenckim występuje jako silnie uzależniona od kilku czynników. Przede wszystkim związana jest z aspektem ekonomicznym, choć to zagadnienie również nie jest zerojedynkowe. Z jednej bowiem strony lepsze usytuowanie finansowe pozwala na większy dostęp do produktów ekologicznych czy wyprodukowanych w przyjazny dla środowiska sposób. Brak finansowych możliwości danego konsumenta skłania go do wyboru produktów tańszych, często masowej produkcji, której koszty środowiskowe są względnie wysokie. Z drugiej jednak strony mniejsze możliwości finansowe skłaniają do większej kreatywności w zarządzaniu finansami. Pokazuje to trend odnawiania lub przerabiania mebli, wyszukiwania ubrań w second-handach czy przerabianie ich na własną rękę. Takie praktyki stosowane natomiast przez konsumentów o wyższych dochodach świadczą o wysokim poziomie zaangażowania w ochronę środowiska, wpisując się w trend. Wyłączając aspekt ekonomiczny, trend na ponowne używanie opakowań, ubrań, mebli czy innych przedmiotów, związany jest ze zwiększaniem poziomu edukacji społeczeństwa na temat zagrożeń dla środowiska naturalnego wynikających z niekontrolowanego zwiększania konsumpcji.

Wreszcie, regulacje prawne w coraz większym stopniu związane są z kwestiami ekologicznymi, czyniąc z nich priorytet i wciągając na listę chronionych z mocy urzędu. Utrwalenie trendu w społeczeństwie konsumenckim następuje zatem w wyniku presji wewnętrznej i zewnętrznej nakładanej na jednostkę, a jeśli przyjmie ona ten styl życia za swój, wówczas podejmowanie kolejnych kroków w celu ochrony środowiska będzie tylko łatwiejsze.

Artykuł powstał w ramach projektu "Wrocławscy Strażnicy Praw Konsumentów".

Projekt finansowany przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię z Funduszy EOG w ramach Programu Aktywni Obywatele – Fundusz Regionalny.